

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

А.К. Базиленко

старший викладач кафедри соціальної роботи та педагогіки Університету «Україна»
univer_ukraine@ukr.net

Базиленко А.К. Емпіричне дослідження психологічних чинників формування соціальної активності студентської молоді. У цій статті наведено результати емпіричного дослідження впливу психологічних чинників макрорівня (суспільна недовіра до державних органів, актуалізація загальноприйнятих ціннісних орієнтацій, що формують просоціальну громадську позицію), мезорівня (врахування інтересів та потреб студентів керівництвом закладів вищої освіти в організації соціального життя, підтримки студентів з активною соціальною позицією, позитивний імідж студентського самоврядування) та мікрорівня (рівень успішності навчання, який свідчить про здатність до саморегуляції, соціальні здібності, прагнення до самореалізації, самотворення, усвідомлення наявності позитивних ресурсів і можливостей їх актуалізації, розвинуті уявлення про соціальну активність та ін.) на формування соціальної активності студентської молоді. Обґрунтовано провідну роль чинників мезо- та мікрорівня у процесі формування соціальної активності.

Ключові слова: соціальна активність, студентська молодь, психологічні чинники формування соціальної активності.

Bazilenko, A.K. The empirical research of psychological factors in the formation of social activity of student's youth. In the article the scientific novelty of psychological factors has been presented. These factors determine the social activity of the student youth on the macro (public distrust to state authorities, actualization of generally accepted value orientations that form a prosocial public position), the meso (taking into account the interests and needs of students by the university authorities in the organization of social life, supporting of students with active social position, positive image of student government) and the micro level (the level of learning success, the desire for self-realization, self-knowledge, self-creation, the desire for a sense of personal value, the awareness of the availability of positive resources and opportunities for their actualization, developed ideas about the social activity). According to the results of dispersion analysis, the gender and age, the organizational and the professional characteristics of social activity among students' youth have been investigated. It was found, that students with high marks of educational achievement have a higher level of social activity than students with low marks. It has been stated, that women have a higher level of value and cognitive-reflexive components of social activity than men. It has been found, that cognitive-reflexive component of social activity among the students of private higher educational establishments is higher in comparison with students of state higher educational establishments. The leading role of the psychological factors that determine the social activity of the student youth of the meso- and micro level has been substantiated.

Key words: social activity, student's youth, psychological factors in the formation of social activity.

Постановка проблеми. Сучасна соціально-політична ситуація в Україні вимагає активної участі людей у всіх сферах життя. Важлива роль у здійсненні соціальних трансформацій надається студентській молоді, оскільки вона є тією соціальною групою, яка містить у собі величезний потенціал позитивних соціальних змін. Тому актуальною є підготовка вищими навчальними закладами не лише фахівця високої конкурентоспроможності, а й високоморальної зрілої самореалізованої особистості з чіткою життєвою позицією.

Розвиток соціальної активності студентів у ВНЗ ускладнюється впливом різних психологічних чинників. Ми розглядаємо процес формування соціальної активності студентів в ракурсі підвищення рівня соціальної активності, як якісної характеристики просоціальної спрямованості особистості, внутрішньо детермінованої її індивідуальними потребами, ціннісними орієнтаціями, вольовими характеристиками та особливостями, і назовні проявляється у прагненні до перетворення соціуму і себе та відповідних діях (соціальній діяльності).

Проаналізувавши літературу, ми дійшли висновку, що питання чинників формування соціальної активності студентів, не розкрито. Наявні лише дослідження психологічних чинників формування різних особистісних характеристик, зокрема у працях І. Беха [1], С. Ворожбита [2], В. Гамова [3], Н. Герасімової [4], Г. Нестеренко [5]. Виходячи з цього, а також спираючись на підхід А. Мудрика виявлено сприятливі та гальмівні психологічні чинники формування соціальної активності студентів на макро-; мезо- і мікрорівнях [6].

Мета дослідження – емпірично підтвердити психологічні чинники формування соціальної активності студентської молоді.

Для досягнення поставленої мети вирішувались наступні завдання: навести результати порівняльного аналізу соціальної активності студентів під впливом соціально-політичних (участь у

Майдані) подій; навести та проаналізувати результати емпіричного дослідження щодо психологічних чинників формування соціальної активності студентів всіх рівнів; охарактеризувати особливості проявів соціальної активності студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Для проведення емпіричного дослідження психологічних чинників формування соціальної активності студентської молоді була сформована вибірка із 817 студентів, розподілених на групи за соціально-демографічними, організаційними і навчально-професійними характеристиками.

Досліджуючи чинники макrorівня (врахування державними органами інтересів молоді при плануванні реформ, актуалізація загальноприйнятих ціннісних орієнтацій, що формують просоціальну громадську позицію та ін.), нам вдалося частково дослідити їх вплив на формування соціальної активності студентів з огляду на соціально-політичну ситуацію в країні у лютому 2014 р. Було проведено опитування 102 студентів різних ВНЗ з метою перевірки припущення про більш високий рівень соціальної активності студентів, які брали участь в Євромайдані.

Високий рівень соціальної активності визначався в разі, якщо перший прихід студента на Майдан був спричинений особистісною активною позицією, яка під час подій Майдану трансформувалася у прагнення до позитивних змін у суспільному житті. Такі студенти часто або практично постійно були присутні, прагнули виконувати активну роль у подіях на Майдані, не отримували матеріальної вигоди від участі у Майдані. На запитання: «Як на Вас позначається «силовий розгін Майдану?» здебільшого відзначили його активізуючий вплив. Низький рівень соціальної активності констатувався в тих учасників Євромайдану, які вперше опинилися на Майдані випадково, вважають Майдан беззмістовним, отримують матеріальну вигоду від участі у Майдані, вони були на Майдані лише 1-2 рази й потрапили туди випадково. Серед усіх подій Майдану цікавляться лише розвагами, не прагнуть брати участь в організації суспільно значущих, конструктивних подій. У більшості випадків «силовий розгін Майдану» вони вважають правильним, або ж він викликає у цієї групи студентів страх. Середній рівень соціальної активності учасників Майдану визначався при всіх інших варіантах відповідей на запитання анкети (вперше на Майдан запросили друзі, були на Майдані 3-5 разів здебільшого заради присутності на культурних заходах та ін.) було віднесено до середнього рівня (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні соціальної активності студентів-учасників Майдану

Рівні соціальної активності	Кількість респондентів (у %)
низький	4.2
середній	82.5
високий	13.3

Так, з даних табл. 1 видно, що найбільша група респондентів (82.5 %) знаходиться на середньому рівні соціальної активності. Високий її рівень виявлений у 13.3 % учасників Майдану (проти 9.5 % загальної вибірки досліджуваних студентів). Низький рівень соціальної активності виявлений лише у 4.2 % (проти 26.1 % загальної вибірки). При цьому за коефіцієнтом ϕ^* – кутове перетворення Фішера виявлено, що ці відмінності у рівнях соціальної активності є статистично значущими на користь студентів, які брали участь у Євромайдані ($p < 0.01$) проти рівнів соціальної активності загальної вибірки досліджуваних [7].

Крім того йдеться про статистично значущі відмінності ($p < 0.01$) у рівнях соціальної активності учасників Майдану залежно від факту організації у ВНЗ заходів на його підтримку (табл. 2). З табл. 2 випливає, що у студентів із ВНЗ, в яких організовувалися заходи на підтримку Євромайдану, рівень соціальної активності під час участі в подіях Майдану вище.

Узагальнення отриманих даних дозволило констатувати в цілому недостатній рівень соціальної активності студентської молоді з огляду на її ставлення та рівень участі в Євромайдані і, водночас, більш високий рівень соціальної активності студентів, які брали участь в ньому.

Таблиця 2

Рівні дієвості у соціальній сфері студентів-учасників Майдану залежно від організації у ВНЗ заходів на підтримку Євромайдану

Чи організовуються у Вашому ВНЗ заходи на підтримку Євромайдану?	Рівні дієвості у соціальній сфері (кількість досліджуваних, у %)		
	низький	середній	високий
ні	33.4	57.1	9.5
так	0.0	81.8	18.2

У 2016 р. було проведено повторне дослідження особливостей ставлення студентської молоді до соціально-політичної активності, в якому взяли участь 35 студентів Університету «Україна» з досліджуваних під час подій Майдану. Це дослідження дало змогу побачити актуальне ставлення студентської молоді до соціально-політичної активності, особливості цього ставлення у зв'язку зі зміною соціально-політичної ситуації в країні.

На основі аналізу відповідей студентів на питання «Чи шкодуєте Ви, що брали / не брали участь у Євромайдані?» та «Чи брали Ви участь у Євромайдані?», ми виокремили 3 рівні емоційного ставлення студентів до власних проявів соціальної активності або пасивності під час Євромайдану (табл. 3).

Так, у випадку, коли студенти брали участь у подіях Євромайдану і зараз шкодують про це (2.9 % респондентів), констатовано негативне ставлення до проявів власної соціальної активності, пов'язаної з соціально-політичними подіями.

Таблиця 3

Рівні емоційного ставлення студентів до власних проявів соціальної активності під час Євромайдану

Рівні емоційного ставлення до проявів власної соціальної активності	Кількість досліджуваних (у %)
негативне	2.9
невизначене	42.9
позитивне	54.3

У випадку, коли студенти не брали участь у подіях Євромайдану, а зараз їм важко визначитися (42.9 %), констатовалося невизначене емоційне ставлення до проявів власної соціальної активності. Якщо студенти брали участь у подіях Євромайдану і при цьому не шкодують про це, а також у випадках, коли студенти не брали участь у подіях Євромайдану, але шкодують про це (54.3 %), констатовано позитивне емоційне ставлення до такої власної соціальної активності, що свідчить про відсутність розчарування студентської молоді щодо власної активної участі у соціально-політичних подіях.

Привертають увагу результати дослідження актуальних емпіричних референтів мотивації студентської молоді до проявів соціально-політичної активності. Так, основними мотивами, які наразі сприяють соціально-політичній активності студентів, є: «принципові міркування» (69.7 %), «прагнення до відміни некоректних законів і рішень» (61.8 %), «прагнення до політичних змін, важливих для країни» (52.9 %), менше значення у структурі мотивації студентів мають такі мотиваційні референти, як: «цікавість» (48.5 %), «прагнення до захисту особистих інтересів» (47.1 %), «прагнення політичного тиску на владу» (38.2 %), «гроші» (24.2 %), «компанія» (21.2 %).

На основі відповідей на запитання «Заради чого Ви готові зараз виходити на пікети, мітинги?» виокремлено рівні мотиваційного компоненту соціальної активності студентів у їх участі у соціальних подіях за сучасних соціально-політичних умов. Так високий рівень визначався у студентів, які зазначили основним мотивом своєї участі «принципові міркування». У випадку, коли основним мотивом участі студенти обрали «компанію» та «цікавість», констатовався середній рівень. Низький рівень цього компоненту соціальної активності визначався у студентів, які зазначили основним мотивом своєї участі «гроші». При цьому актуальні на сьогодні рівні мотиваційного компоненту було зіставлено з рівнем мотивації першого приходу на Євромайдан студентів приватних ВНЗ (табл. 4).

Особливості рівня сформованості мотиваційного компоненту соціальної активності під час першого приходу на Євромайдан (2014 р.) та у 2016 р. внаслідок зміни соціально-політичних умов

Рівні мотиваційного компоненту	Кількість респондентів (у %)	
	у 2014 р.	у 2016 р.
низький	23.1	18.2
середній	76.9	27.3
високий	0	54.5

Зафіксовано частину студентів, які керувалися прагматичною мотивацією для першого приходу на Майдан (23.1 %), а в результаті аналізу актуальної мотивації студентів до активної участі у соціально-політичних подіях цей показник зменшився до 18.2 %. Ці студенти виявили прагматичну спрямованість особистості та низький рівень просоціальної мотивації і зазначили, що зараз би брали участь в актуальних для них мітингах лише «за гроші». 76.9 % студентів керувалися змішаною мотивацією (знаходились на середньому рівні мотивації до соціальної активності) під час першого приходу на Майдан, у той час як на сьогодні таких студентів виявилось лише 27.3 %. Ці студенти виявили середній рівень просоціальної мотивації і зазначили, що зараз би брали участь в актуальних для них мітингах скоріше «за компанію, або з цікавості». За результатами дослідження актуальної мотивації студентів до активної участі у соціально-політичних подіях найбільша частка опитуваних студентів (54.5 %) виявили високий рівень просоціальної мотивації і зазначили, що зараз узяли б участь в актуальних для них мітингах лише «з принципових переконань».

Отримані результати, на наш погляд, свідчать про те, що сучасна мотивація соціально-політичної активності як складової соціальної активності студентської молоді зумовлена переважно прагненням до зайняття захисної від влади позиції і глобальних змін політичної ситуації в країні. Це, на нашу думку, спричинено розумінням студентською молоддю власної ролі у «змінах на краще». У той же час мотиваційні референти, які передбачають особистісну вигоду від власної ініціативної позиції студентів займають у структурі мотивації до соціально-політичної активності менш значуще місце. Ці дані, на наш погляд, певною мірою підтверджують вплив чинників макrorівня на формування соціальної активності студентів. Водночас, припущення про зростання рівня соціальної активності студентської молоді під впливом соціально-політичних подій потребує подальшої перевірки на більш широкій вибірці та більш деталізованих критеріях та чинниках, що може виступити перспективою подальших досліджень.

Чинники макrorівня соціальної активності мають глобальний характер світового або державного масштабу і по суті не залежать від волі людини. Основними для формування соціальної активності ми вважаємо чинники мезо- та мікрорівня, оскільки особливу роль у них відіграє суб'єктність особистості.

На мезорівні до сприятливих чинників віднесено: врахування інтересів та потреб студентів керівництвом закладів вищої освіти в організації соціального життя, підтримки студентів з активною соціальною позицією; наявність і позитивний імідж студентського самоврядування; а до чинників, що гальмують соціальну активність: не сформованість або відсутність соціальних інститутів, покликаних організувати й регулювати соціальну активність студентської молоді у процесі навчання у закладі вищої освіти.

Результати аналізу документації та опитування студентів дозволили встановити, що адміністрація приватних закладів вищої освіти, студенти яких брали участь в нашому дослідженні, більше ніж у державних ВНЗ, орієнтована на врахування інтересів та потреб студентів в організації соціального життя. Одним із можливих пояснень цього факту може бути відсутність державного замовлення на підготовку майбутніх фахівців і нагальна потреба таких закладів вищої освіти у наявності та мотивуванні студентів для свого існування як такого.

Порівняльний аналіз рівнів соціальної активності студентів приватних і державних закладів вищої освіти свідчить про статистично значущі відмінності у рівнях сформованості їх пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності ($p < 0.02$) (рис. 1).

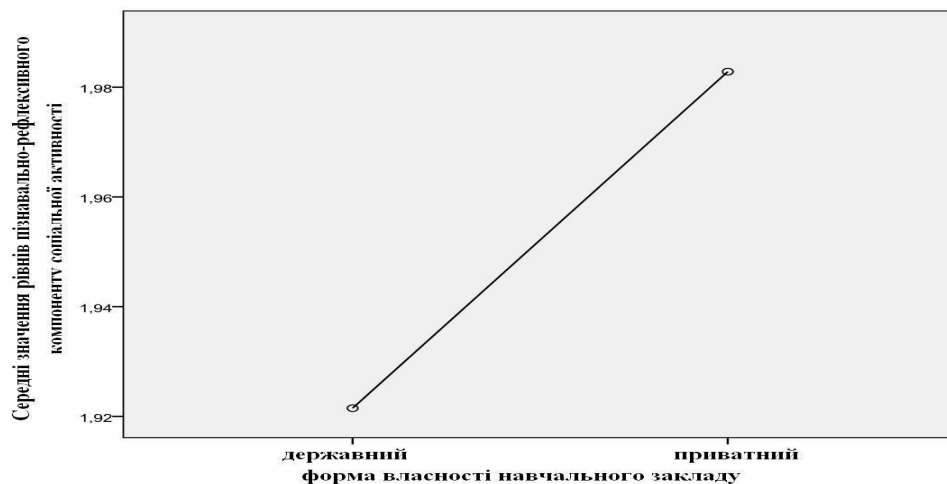

Рис. 1. Особливості пізнавально-рефлексивного компонента соціальної активності студентів залежно від форми власності ВНЗ

З рис. 1 видно, що більш виражений пізнавально-рефлексивний компонент соціальної активності у студентів приватних ВНЗ ніж у студентів державних ВНЗ. Це свідчить про більшу поінформованість студентів приватних ВНЗ про діяльність студентського самоврядування, можливі форми соціальної активності в межах ВНЗ, про дієвість органів студентського самоврядування і підвищену увагу, що приділяється до цих інституцій в організації освітнього процесу приватних ВНЗ.

На *мікрорівні* до сприятливих чинників соціальної активності студентської молоді віднесено: розвинуті уявлення студентів про соціальну активність та її чинники; їх психологічні установки щодо цінності соціальної активності; сформовані соціальні здібності; відчуття себе повноцінним членом студентської групи; здатність виявляти ініціативу у соціальній сфері; прагнення до самореалізації, самопізнання, самотворення, саморегуляції; відчуття особистісної цінності, усвідомлення наявності позитивних ресурсів і можливостей їх актуалізації, віра у себе; позитивний особистісний досвід тощо.

Під час дослідження *ступеня розвиненості уявлень студентів про психологічні чинники соціальної активності* досліджуваним пропонувалося дати відповідь на відкрите запитання «Що може сприяти соціальній активності студентів?». При цьому було отримано дуже різні відповіді. Так до чинників макрорівня, на думку студентів, віднесено такі: сприятлива ситуація у країні, або, навпаки, повний крах системи (3.4 %).

Серед чинників мезорівня виявлено декілька їх груп: *ціннісно-мотиваційні* – заохочення з боку інституту, моральні та матеріальні заохочення (7.7 %); *власне соціальні* – ширша реклама волонтерських програм серед молоді, навчання майбутніх волонтерів (1.5 %); позитивна, дружня атмосфера (1 %); доброзичливість адміністрації та колективу (0.4 %).

Серед чинників мікрорівня виявлено такі їх групи: *ціннісно-мотиваційні* – зацікавленість та особисте бажання (13.4 %), громадянська свідомість (7.8 %), цілеспрямованість (4.1 %), бажання допомагати людям (3.1 %), осмислення своїх прав (0.7 %); *комунікативні* – комунікабельність (3.8 %), вміння знаходити спільну мову з оточуючими (3.1 %); *діяльнісні* – наявність вільного часу (3.1 %), чітко поставлена мета (1.8 %), бачення позитивних результатів діяльності (1.8 %), поінформованість щодо механізмів реалізації задумів (1.4 %); організованість (0.8 %); *престижні* – прагнення до влади (1.5 %), визнання (1.3 %), харизматичність (0.4 %); *власне соціальні* – думка оточуючих (4.8 %), соціальні контакти (3.1 %); довіра до оточуючих (1.3 %) тощо. У результаті встановлено розподіл студентів за рівнями розуміння чинників, що сприяють такій активності (табл. 5).

Як впливає з даних табл. 5, йдеться про недостатню обізнаність переважної частини студентської молоді у цьому питанні. Найменшій групі респондентів (2.4 %) з високим рівнем розуміння чинників, що сприяють соціальній активності, властиве їх широке та глибоке розуміння на різних рівнях одночасно, що свідчить про прагнення самостійно поповнювати соціальні знання. Найбільшу групу студентів (63.8 %) віднесено до середнього рівня, яка характеризується неповним уявленням щодо сприятливих чинників соціальної активності. Низький рівень (33.8 %) розуміння цих чинників, характеризує студентів як таких, що абсолютно не мають уявлення, або вважають, що соціальній активності сприяють чинники, пов'язані з егоїстичними та прагматичними цінностями, не мають прагнення самостійно поповнювати соціальні знання.

Таблиця 5

Розподіл досліджуваних за рівнями розуміння чинників, що сприяють соціальній активності студентської молоді

Рівні розуміння чинників, що сприяють соціальній активності студентської молоді	Кількість досліджуваних (у %)
низький	33.8
середній	63.8
високий	2.4

Аналогічно було виявлено чинники, які, на думку студентів, гальмують їх соціальну активність. Зокрема, до таких чинників на макрорівні віднесено: відчуженість людей (3.6 %) та законодавчу незахищеність (0.4 %). Серед чинників мезорівня виділено такі їх групи: *ціннісно-мотиваційні* – матеріальні нестатки (3.9 %); відсутність заохочення (2.4 %); *діяльнісні* – суміщення навчання з роботою (1.4 %); відсутність дозволу на проведення заходів (1.1 %); навчання (0.7 %); *власне соціальні* – несприятливий клімат у колективі, консервативність адміністрації ВНЗ (2.8 %); дезінформація та брак інформації з боку соціальних інститутів, покликаних організувати й регулювати соціальну активність студентської молоді у процесі навчання у ВНЗ (2.7 %); пасивний настрій колективу (2 %). До чинників мікрорівня віднесено: *ціннісно-мотиваційні* – депресія, характер, вразливість (8.7 %); байдужість (6.2 %); споживацька життєва позиція (3.2 %); песимізм (2.7 %); неосвіченість (1 %); невірно обрана професія (0.4 %); *комунікативні* – скромність (4.8 %); невміння знаходити спільну мову з оточуючими (1 %); низький рівень комунікабельності (0.7 %); *діяльнісні* – лінь (19.3 %); брак часу (5.6 %); апатія (5.3 %); безвідповідальність (5 %); пасивність (4.9 %); минулі невдачі (3.5 %); стан здоров'я (1.3 %); *власне соціальні* – розбіжності у поглядах із оточуючими, страх перед їх осудом (4.1 %). У результаті встановлено розподіл студентів за рівнями розуміння чинників, що гальмують соціальну активність (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл досліджуваних за рівнями розуміння чинників, що гальмують соціальну активність

Рівні розуміння чинників, що гальмують соціальну активність	Кількість досліджуваних (у %)
низький	21.1
середній	74.9
високий	4.0

Як видно з табл. 6, переважна частина досліджуваних студентів (74.9 %) характеризується середнім рівнем уявлень, що свідчить про неповне уявлення щодо гальмівних чинників соціальної активності. Найменшій групі респондентів (4 %) з високим рівнем розуміння таких чинників, властиве їх широке та глибоке розуміння на різних рівнях одночасно, що свідчить про прагнення самостійно поповнювати соціальні знання. Низький рівень (21.1 %) розуміння, характеризує студентів як таких, що абсолютно не мають уявлення, або вважають, що на соціальну активність впливають чинники, пов'язані з егоїстичними та прагматичними цінностями.

Аналізуючи психологічні чинники формування соціальної активності студентів, слід вказати на особливу роль компонентів соціальної активності у цьому процесі. Так, зокрема, розвинений рівень мотивації афіліації, властивий соціально активним студентам, свідчить про наявність прагнення здобути чи підтримати високий соціальний статус. Серед цінностей студентської молоді з високим рівнем соціальної активності провідними є цінність розвитку себе, яка продукує прагнення до самотворення та цінність активних соціальних контактів, встановлення доброзичливих відносин, розширення міжособистісних зв'язків, реалізацію своєї соціальної ролі, активну соціальну діяльність, що, в свою чергу, визначає соціальні здібності особистості. Результати дослідження вольових характеристик соціально активних студентів свідчать про їх доволі високий рівень загальної інтернальності, що пов'язаний з прагненням людини до відчуття особистісної цінності, показує рівень її віри у власну цілісність. Високі показники за шкалою інтернальності у сфері міжособистісних відносин свідчать про те, що людина відчуває себе повноцінним членом групи та бачить свою роль у відносинах. Соціально активні студенти характеризуються й високим рівнем емоційної зрілості, що свідчить про ступінь адекватності емоційного реагування у соціокультурних умовах і містить такі складові, як: здатність до саморегуляції (керування ситуацією, вміння справлятися з емоціями соціально

прийнятними способами), емпатію (розуміння світу переживань іншої людини, вміння емоційно реагувати на них, використовувати це у спілкуванні) тощо. Властивий таким студентам високий рівень рефлексивної складової соціальної активності свідчить про їх здатність до самопізнання, усвідомлення наявності позитивних ресурсів і можливостей їх актуалізації. Соціально активні студенти, як свідчать результати вивчення діяльнісного компоненту соціальної активності, мають позитивний особистісний досвід соціальної діяльності, здатні виявляти ініціативу у соціальній сфері тощо.

За результатами дисперсійного аналізу встановлені відмінності у рівнях сформованості пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності студентів залежно від статі ($p < 0.03$) (рис. 2) та середнього балу успішності ($p < 0.01$) (рис. 3). З рис. 2 видно, що вищі значення показників пізнавально-рефлексивного компоненту характерні для студентів-жінок ніж для студентів-чоловіків.

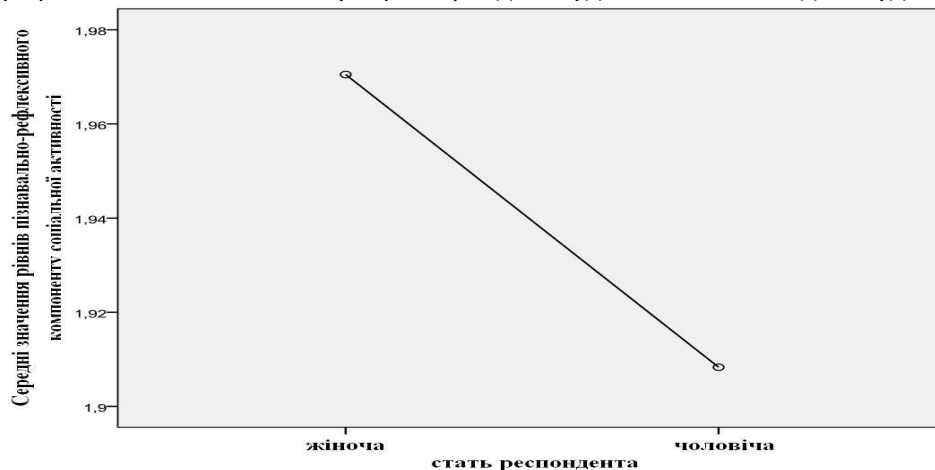

Рис. 2. Особливості пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності залежно від статі респондентів

З рис. 3 видно, що найбільш вираженим є даний компонент у студентів із рівнем успішності «А». Із зниженням успішності показники соціальної активності набувають більш низьких значень.

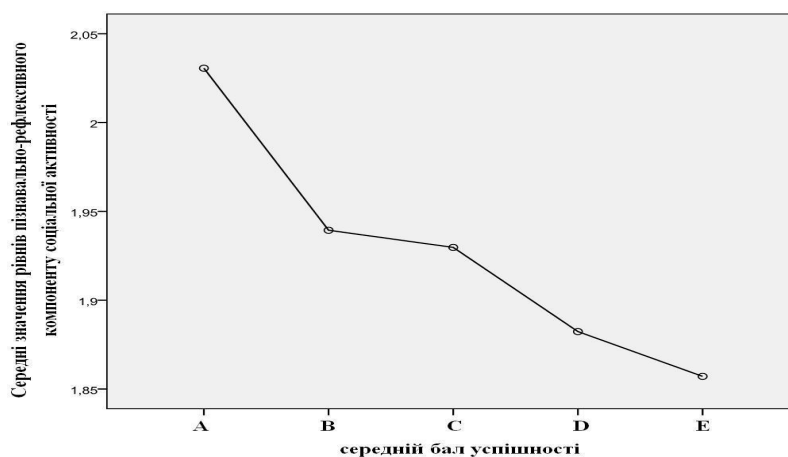

Рис. 3. Особливості пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності залежно від середнього балу успішності

Також встановлено статистично значущі відмінності ($p < 0.01$) за рівнями сформованості загальної соціальної активності студентів залежно від середнього балу навчальної успішності. З рис. 4 видно, що найбільші показники соціальної активності характерні для досліджуваних із високою успішністю («А» і «В»). Для решти досліджуваних характерними є більш низькі показники соціальної активності.

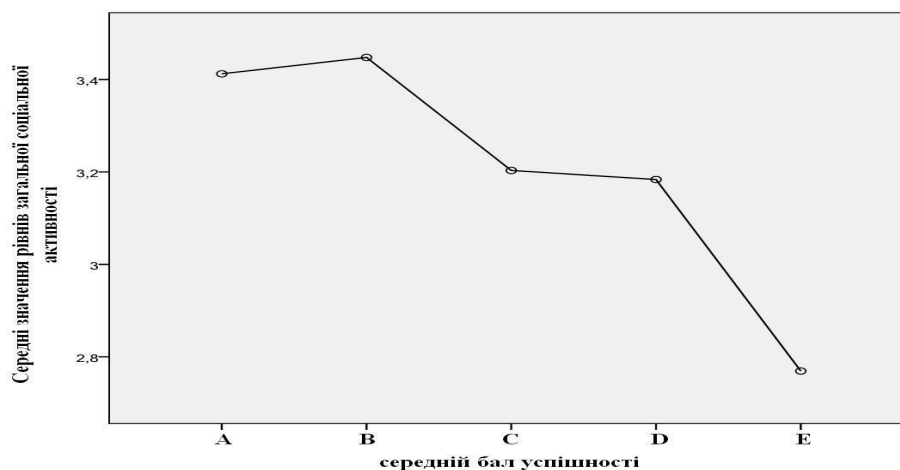

Рис. 4. Особливості соціальної активності студентської молоді залежно від середнього балу навчальної успішності

Такі відмінності зумовлені близькістю мотиваційних характеристик та сформованості вольових якостей особистості, що сприяють навчанню студентів і проявам їх соціальної активності.

Висновки. Таким чином, емпірично підтверджено вплив психологічних чинників макрорівня (суспільна недовіра до державних органів, актуалізація загальноприйнятих ціннісних орієнтацій, що формують про соціальну громадську позицію), мезорівня (врахування інтересів та потреб студентів керівництвом закладів вищої освіти в організації соціального життя, підтримки студентів з активною соціальною позицією, позитивний імідж студентського самоврядування), мікрорівня (рівень успішності навчання, який свідчить про здатність до саморегуляції, соціальні здібності, прагнення до самореалізації, самотворення, усвідомлення наявності позитивних ресурсів і можливостей їх актуалізації, розвинуті уявлення про соціальну активність та ін.) на формування соціальної активності студентської молоді.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. : Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Ворожбит С.А. Вплив особливостей інтелекту на процес успішної адаптації студентів до університету / С.А. Ворожбит // Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2006. – Т. 8. – С. 74-79 (Вип. 7).
3. Гамов В.Г. Психологічні особливості адаптації студентів / В.Г. Гамов // Проблеми загальної та педагогічної психології. – Т. 6. – 2004. – С. 84–90 (Вип. 8).
4. Герасімова Н.Є. Підготовка спеціалістів у ВНЗ / Н.Є. Герасімова // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – С. 109-112 (Вип. 136).
5. Нестеренко Г.О. Особистість у нелінійному суспільстві : Монографія / Г.О. Нестеренко. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 140 с.
6. Мудрик А.В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В.А. Слостенина. - 3-е изд., испр. и доп. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. - С.6.
7. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб: ООО«Речь», 2002. – 306с.

References translated and transliterated

1. Bech, I. Vuchovannja osobustosti (2003) [The educating by the individual] b.1. Osobustisno orientovanuj pidchid : teoretyko-technologichni zasady [The personality-oriented approach: theoretical and technological bases], 280 s.
2. Vorogbyt, S. Vplyv osoblyvostej intelektu na prozes uspiwnoji adaptazii studentiv do universitetu (2006) [Impact the features intelligence to the process of successful adaptation to university students]. Problemy zagal'noji ta pedagogichnoji psihologii, 8 (7), p. 74-79.
3. Gamov, V. Psychologichni osoblyvosti adaptazii studentiv (2004) [The psychological features of adaptation of students]. Problemu zagal'noji ta pedagogichnoji psihologii, 6, Vol.8,p.84-90.
4. Gerasimova, N. Pidgotovka spezialistiv y VNZ (2008) [The training of specialists in universities]. Visnuk Cherkas'kogo universitetu, Cherkasy, 136, p. 109-112.
5. Nesterenko, G. Osobystist' u nelinejnomu suspilstvi (2004) [The personality in nonlinear society]. Prosvita, 140 s.
6. Mudryk, A., Slastjonin, V. Sozial'naja pedagogika (2000) [Social pedagogy]. Izdatel'skij zentr "Akademija", p.6.
7. Sidorenko E. Metody matematicheskoi obrabotki v psihologii (2002) [The methods of mathematical processing in psychology]. SPb: ООО «Rech'», p. 306.